

TOM HANKS

BIJÁK

Jak se dělá velkofilm

Přeložil
PETR ELIÁŠ

motto

román

Biják

Jak se dělá velkofilm

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.motto.cz
www.albatrosmedia.cz

motto

Tom Hanks

Biják: Jak se dělá velkofilm – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

**TOM
HANKS**

BIJÁK

Jak se dělá velkofilm

Přeložil Petr Eliáš

motto

Copyright © 2023 by Clavius Base, Inc.
Comics art © Robert Sikoryak, 2023
Cover illustrations © Shutterstock
Author photo © 2013 Columbia Pictures Industries, Inc.
Translation © Petr Eliáš, 2024

ISBN tištěné verze 978-80-267-2648-7
ISBN e-knihy 978-80-267-2652-4 (1. zveřejnění, 2024) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-267-2653-1 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)
ISBN e-knihy 978-80-267-2649-4 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

*Všem hercům
a všem členům štábu*

Uслыšíte

o smilných, krvavých a zvrhlých činech,

o vraždách spáchaných jen omylem

(...)

o těch, kdo jiným jámu kopali a sami do ní spadli...

Horacio shromážděným

Vyslechnem vás hned

a přizvem k tomu výkvět této země.

Fortinbras hned poté

– *Hamlet*, jednání páté, scéna druhá

(překlad Martin Hilský)

OBSAH

1	<i>Pozadí</i>	11
2	<i>Námět</i>	21
3	<i>Peklo vývoje</i>	97
4	<i>Příprava</i>	155
5	<i>Casting</i>	186
6	<i>Natáčení</i>	249
7	<i>Postprodukce</i>	392

1 POZADÍ

Před nějakými pěti lety jsem měl na záznamníku zprávu od jisté Al Mac-Teerové – rozuměl jsem jí tehdy ovšem, že se jmenuje nějak jako *Almik Týrová*. Podle předvolby volala odkudsi z Los Angeles a bez okolků mě žádala, abych se jí ozval kvůli jedné tenké knížce pamětí, kterou jsem napsal. Jmenovala se *Schodiště dolů do nebe* a vzpomínal jsem v ní, jak jsem kdysi v osmdesátých letech pracoval za barem v jednom suterénním klubu, kde hrávala živá hudba. V té době jsem byl zároveň tak trochu novinář na volné noze v Pittsburghu. A psal jsem filmové recenze. Dnes učím tvůrčí psaní, literaturu a filmovou vědu na akademii Mount Chisholm v montanských kopcích. Z Bozemanu sem vede krásná, byť drsná cesta. Z Los Angeles dostávám jen pramálo zpráv.

„Můj šéf ty vaše vzpomínky četl,“ řekla mi paní Mac-Teerová. „Prý píšete přesně tak, jak on uvažuje.“

„Váš šéf je génius,“ odvětil jsem a pak jsem se zeptal: „Kdo je váš šéf?“ Když mi řekla, že pracuje pro Billa Johnsona a zrovna je na cestě autem ze Santa Moniky, kde bydlí, do kanceláře v budově Capitol Records v Hollywoodu, kde s ním má schůzku, zahalekal jsem: „Vy pracujete pro Bi-Bi-Bi-Billa JOHNSONA? Toho režiséra? Dokažte to!“

O pár dní později už jsem telefonoval se samotným Bi-Bi-Bi-Billem Johnsonem a mluvili jsme o jeho práci, o níž mimo jiné učím. Když jsem mu řekl, že jsem viděl všechny jeho filmy, obvinil mě, že ho tahám za fusekli. A tak jsem začal z rukávu sypat jeden důležitý moment z jeho filmů za druhým, až mě musel zarazit. V té době „kroutil“ film o hudbě v transformativním období přelomu šedesátých a sedmdesátých let,

kdy kapely od stejných oblečků a tříminutových songů pro rádia na středních vlnách přecházely k jamům, které vydaly na celou jednu stranu LP, a k Jimi Hendrix Experience. Příběhy v mé knize byly plné velmi osobních detailů. Psal jsem sice o období dvacet let po tom, o němž on „kroutil“ – v našem klubu se střídaly bezejmenné jazzové partičky a depešácké cover bandy –, ale věci, které se v podobných klubech dějí, jsou nadčasové a obecně platné. Rvačky, drogy, lásky navážno, sex pro zábavu, lásky pro zábavu, sex navážno, smích i křik, kdo se dostane dovnitř a kdo ne – celá ta nezřízená přehlídka procedur vyřčených i tušených – všechny tyhle podoby lidského chování chtěl dokonale vystihnout. Nabídl mi za mou knihu peníze – přesněji za nevýhradní licenci k ní, což znamenalo, že bych pořád mohl prodat *výhradní* licenci, pokud by měl někdo zájem. To sotva, že? Na druhou stranu jsem za práva, která jsem mu prodal, dostal víc než za knížku samotnou.

Bill odjel natáčet film *Kapesní kanóny*, ale průběžně mi volal a posílal na stroji psané dopisy na různá témata, která ho momentálně zajímala. Nevyhnutelnost války. Je jazz jako matematika? Které příchuti mraženého jogurtu se kterými posypkami? Já mu odepisoval plnicím perem – psací stroj? prosím vás! –, protože pokud jde o výstřednosti, na mě si nikdo nepřijde.

Dostal jsem od něj třeba jeden list papíru, na němž bylo napsáno jen toto:

Který filmy nesnášíš? Ze kterých jsi odešel? A proč?

Bill

Hned jsem mu odepsal.

O žádném nemůžu říct, že ho nesnáším. Točit filmy je moc těžké na to, abych k nim cítil zášť, i když je to třeba propadák. Když film za moc nestojí, zkrátka sedím a čekám, až skončí. Netrvá to dlouho. Odejít z filmu je hřích.

Odhaduju, že poště trvalo doručení mé odpovědi asi dva dny a další den putovala k Billovým očím, protože za tři dny mi zavolala Al

Mac-Teerová. Její šéf si přál, abych „dorazil, ale bleskem“ a sledoval ho, jak točí film. Blížil se konec semestru, já v Atlantě nikdy nebyl a filmový režisér mě zval na natáčení. Učím filmovou vědu, ale nikdy jsem nebyl u toho, jak film vzniká. Odletěl jsem do Salt Lake City, kde jsem chytil další letadlo.

„Napsal jsi něco, co jsem si vždycky myslel,“ povídá mi Bill, když jsem dorazil na plac kdesi na nekonečném předměstí Atlanty. „Jistě, některý filmy nefungují. U některých se nepovede záměr. Ale když někdo řekne, že nějaký film *nesnáší*, tak přirovnává dobrovolně sdílený lidský prožitek k mizernému nočnímu letu z LA. Letadlo má hodiny zpoždění, turbulence děsí i letušky, chlap přes uličku zvrací, nesmí se podávat jídlo a chlast dojde, sedíš vedle dvojčátek s kolikou a přistanete tak pozdě, že schůzku ve městě nestihneš. To našťve. Ale jestli tě štve film, tak ti něco důležitýho uniká. Řekl bys třeba, že tě štvála oslava sedmých narozenin neteře tvojí holky nebo zápas, který se hrál na jedenáct směn a skončil 1:0? Štve tě, žeš dostal dort a mohl dlouho koukat na baseball? Zášť si máme šetřit pro fašismus a vystydou vařenou brokolici. To nejhorší, co kdo – a zvlášť *my, co jezdíme po Fountain** – smí o něčem filmu říct, je: *No, pro mě to úplně nebylo, ale vlastně mi to přišlo docela dobrý*. Chabá chvála klidně, ale nikdy, za žádnou cenu nesmíš říct, že tě film štvál. Každý, kdo tohle slovo přede mnou vysloví, u mě skončil. Finito. Jasně, napsal jsem a natočil *Albatrosa*. Jsem možná drobátko citlivej.“

Zůstal jsem na natáčení *Kapesních kanónů* deset dnů a na léto jsem odjel do Hollywoodu sledovat kus únavné postprodukce. Točit filmy je složitá, často velmi technická a jindy zase prchavá a éterická záležitost, která jednoho dovede rozčílit a ve středu se táhne jako melasa, kdežto v pátek má deadline a takřka pistoli u hlavy. Představte si tryskáč, který zaplatil Kongres, navrhli básníci, smontovali muzikanti, na všechno dohlíželi manažeři s ještě vlhkým diplomem z ekonomky a pilotovat ho budou zoufalci s poruchou pozornosti. Jaká je

* „Fountain“ označuje hollywoodskou Fountain Avenue. Bette Davisové se jednou zeptali, co by poradila herečkám a hercům, kteří se chtějí dostat do Hollywoodu. Odpověděla: „Jeďte po Fountain.“ Chtěla tím říct, aby se vyhnuli Sunset nebo Santa Monica Boulevardu či Franklin Avenue.

pravděpodobnost, že takové letadlo vzlétne? A nějak takhle vypadá natáčení filmu, aspoň jak jsem to viděl na place.

Když se natáčel *Sklep napráskaný zvukem** – tak se jmenoval film, který podle mé knížečky nakonec vznikl –, na place jsem mnoho času nestrávil. Moje smůla. Bill mi nechal vyplatit další část honoráře, když se začalo točit, a pak ještě něco po premiéře – je to štědrý chlap. Poprvé jsem film viděl na festivalu v Telluride, kde o něm Bill mluvil jako o „našem filmu“. V lednu jsem si vypůjčil smoking a sedl si k zadnímu stolu na Zlatých glóbech (v hotelu Beverly Hilton Merva Griffina, takže pravá hollywoodská párty). Až se mě na víkend v hájemství fantazie zeptají kolegové, řeknu jim, že jsem se do hotelu vrátil až v pět ráno a dost opilý, že mě tam vysadila Al Mac-Teerová a s ní nikdo jiný než Willa Saxová alias Cassandra Rampartová a že jsme přijeli Cadillacem Escalade se šoférem. Nezbyvalo mi než shrnout ten zážitek slovy, kterým porozumí. Willa *Sexová*? Nekecej! Jako důkaz jsem jim ukázal fotku, kterou si dala na Facebook – jsem na ní já a Al Mac-Teerová, smějeme se jako blázni s jednou z nejkrásnějších žen na světě a jejím náladovým bodyguardem.

Covid-19 rozdělil celou zemi na ty, kteří roušky nosí, a ty, kteří je odmítají, a já začal přednášet on-line. Pak spor o roušky vystřídala dialektika očkování. Když mi zavolala Al Mac-Teerová a pozvala mě, abych s ní, Billem a jeho veselou společností sledoval *celý* vznik jeho dalšího filmu, pomyslel jsem si, že natáčení je nejspíš nelegální a venkoncem nemožné. Ale její šéf to „nějak zařídil“, takže „dostali zelenou“ a mělo se natáčet „podle odborových pravidel“ a já můžu být „u štábu“ od shánění prvních dolarů až po poslední klapku.

„Dostanete průkazku“, vysvětlila mi. „Budete součástí týmu, dvakrát týdně se budete testovat. Platit vás nebudeme, ale jídlo budete mít zdarma a dostanete hezký pokoj v hotelu.“ Pak důrazně dodala: „Byl byste trouba, kdybyste odmítl.“

Zeptal jsem se přímo Billa Johnsona, proč hodlá nechat vetřelce jako já sledovat něco, co jiní považují za přísně tajné a co bývá většinou

* Hříšný film a překvapivý hit předcovidových časů. Po celém světě vydělal spoustu peněz, i když v Číně vůbec nešel do kin. Všechny ty nominace a uznání Akademie byly balzámem na ego. Ani jednu nominaci neproměnil, ale stejně...

chráněno propustkami, červenými světly a cedulemi s varováním ZÁKAZ VSTUPU, NATÁČÍ SE. NÁVŠTĚVY MOŽNÉ POUZE SE SOUHLASEM PRODUKCE.

Bill se zasmál. „Tím jen strašíme civilisty.“

Jednou večer na lokaci, po dalším dlouhém, těžkém, a přece průměrném natáčecím dni, mi Bill nad mraženým jogurtem řekl: „Novináři – nebo aspoň ty líný – se vždycky snažej vysvětlit, jak se dělá film, jako by existoval kdovíjakej tajnej vzorec, kterej jsme si patentovali, nebo seznam úkonů, sepsaný jako letovej plán na cestu na Měsíc a zpět. Jak jste přišel na tu holku v hnědých puntíkových šatech, co umí tak nahlas hvízdát? Kdy vás poprvé napadl ten poslední nezapomenutelný obraz kosů na televizní anténě a kde jste našel vycvičený kosy? Proč, ptají se, zrovna tenhle film slaví úspěch, když jiný v podstatě propadl? Proč, ptají se, jste natočil *Cvoci jaksepatří*, a ne *Pusinka práškačka*? V tu chvíli se koukám na hodinky a říkám: ‚Krucinál! Přijdu pozdě na schůzku s marketingem!‘ A rozhovor utnu. Tyhle lidi se koukaj na polární záři a mají pocit, že ji někdo takhle vymyslel. Kdyby viděli, jak my filmařský sirotci děláme svoji práci, byli by zklamaný a unudili by se k smrti.“

Já se nenudil ani chvíli. A zklamání? Když se můžu dívat, jak se točí film? *S tím na mě nechod!**

Na place se dá vždycky dobře popovídat, hlavně v kanceláři produkce nebo pak při postprodukci, protože většinu natáčení člověk na něco čeká. Otázka „A jak ty ses dostal k tomuhle kšeftu?“ rozproudí hodiny velmi osobních a těžko uvěřitelných historek, které by samy o sobě vydaly na knihu.

Když jsem tohle vyprávěl Al, přišel na přetřes nápad, abych využil své zkušenosti a zážitky a napsal knihu o tom, jak se takový film dělá. Budu svědkem mocného proudu kreativity, tření, napětí a nezřízené srandy, tak co kdybych o tom všem napsal a, ehm, vydal knihu? Nerozlítl by tenhle nápad jejího šéfa? Nevyhodil by mě z placu?

„Poslyš, kovboji,“ odvětila, „proč myslíš, že tu vlastně jsi?“

* *Othello*, jednání první, scéna třetí, Jago Roderigovi. (Citováno dle překladu Martina Hilského – pozn. red.)

Doufám, že se mi podařilo sama sebe z vyprávění vyjmout. Psát o natáčení filmu, jako je *Belladonna: Zkazka o Paličovi*, v první osobě by bylo vypočítavé, něco jako popisovat bitvu o Okinawu, jako by se točila kolem reportéra („Bál jsem se, že se mi písek potřísněný krví mrtvých mariňáků dostane do psacího stroje...“). Jsem velmi vděčný všem, kteří se mnou za ty měsíce, kdy oni pracovali a já se díval, promluvili. Dozvěděl jsem se od nich nejen to, co dělají, ale i kdo jsou. Pokud se tu jejich jména objeví – a na některá nakonec opravdu nedojde –, znamená to, že rukopis četli a buď schválili, co jsem napsal, nebo souhlasili se změnami, které jsem na jejich žádost udělal. Za mnohými z nich jsem chodil znovu a znovu a vyjasňoval si s nimi, co jsem viděl a co mi vyprávěli o své vlastní cestě po Fountain Avenue.*

Filmy jsou nesmrtelné. Stejně tak postavy v knihách. Spojit obojí dohromady v tomhle svazku je možná bláznovství, energie zbůhdarma promrhaná honbou za kočičím zlatem. Nenaštvěte se na výsledek. Zkuste ho brát jako *docela dobrý*.

Joe Shaw
Akademie umění
Mount Chisholm, Montana

* Dvě skupiny lidí ze štábu po mně chtěly, abych se o nich ani slůvkem nezmínil. Ti, kteří třeba při svícení zaskakují za herce a herečky, sami by chtěli být herci a herečkami a nechtějí zůstat zaškatulkováni jako záskok. A osobní asistenti a asistentky, kteří se starají o filmařskou smetánku. Jejich anonymita byla posvátná, protože kdyby se jejich jména nebo náplň práce dostaly na veřejnost, měli by ze života peklo. Je ale potřeba říct, že jsem viděl, jak tvrdá je jejich práce a kolik je stojí času a taky s jakým množstvím nesmyslů se musejí vypořádat. A všichni je za to milují.

Následující řádky vycházejí ze skutečnosti.
Postavy a události jsou pro dramatický účinek pozměněny.

„Co ti prosím tě vadí na jiné franšíze?“ zeptal se Fred Schiller – alias Ponoukač – ze stejnojmenné agentury. Zase jednou přiletěl do Albuquerque na večeri se svým ctěným klientem Billem Johnsonem. Jako obvykle seděli v Los Poblanos, jedné z těch lepších restaurací v Albuquerque.

Byl červenec 2017 a Bill se právě chystal pustit do natáčení *Sklepa napráskaného zvukem*, k němuž si sám napsal scénář. Jako už tradičně se klient potkal s agentem a probírali spolu, co bude, až bude film hotový. Tenhle pohled upřený do budoucnosti poháněl jejich kariéry kupředu. O chystaném projektu nepadlo ani slovo, mluvilo se jen o dalších počínech.

„Franšízy jsou zlo,“ odušil Bill a mluvila z něj letitá zkušenost. Tlak, aby se *Obzor ráje* kvalitou a úspěchem vyrovnal *Hranici ráje* a pak *Temnotě ráje* – u všech stálo před jeho jménem „scénář a režie“ –, připomínal snahu udržet se v politické funkci. Během natáčení *Obzoru* Bill zhubl dvanáct kilo, přestal se holit, aby ráno ušetřil čas, každý večer před spaním vypil tři odměrky sirupu na spaní a poslední natáčecí dny přežil na výparech z trojitých espress. Bill Johnson, který kdysi na svém psacím stroji Smith-Corona Sterling z roku 1939 natukal větu Točit filmy je větší zábava než se bavit, se u poslední kapitoly *Ráje*, která ho stála téměř dva roky života, nebavil ani trochu.

Celých třicet let, co Bill točí filmy, neochvějně stojí – k závisti mnoha jiných – v zástupu úspěšných, nepočítáme-li těch pár méně podařených kusů a jednu naprostou katastrofu.* Teď Bill zpracovával už jen vlastní scénáře a odmítal velké zakázky, které by mu naplnily sejf a deseti procenty ze zisku potěšily i Ponoukače. *Sklep napráskaný zvukem* se docela příjemně psal, preprodukční fáze byla krajně otravná a produkce mohla dopadnout jakkoli.

Ale protože *Kapesní kanóny* po katastrofě v podobě *Albatrosa* opět přinesly Billovi úspěch, Ponoukač viděl, že filmař je na vrcholu tvůrčích sil, a chtěl, aby to tak zůstalo.

* *Albatros* – ostatně symbol, který nevěstí nic dobrého.

„Taková franšíza bývá zlý pán. A já pro zlého pána nechci pracovat,“ řekl Bill. „Sám jsem nerad zlý pán, leda na schůzkách s marketingem.“

„Publikum má spoustu možností zábavy,“ odvětil Fred nad medailonky z telecího z volného chovu s topinambury. „Potřebujou důvod, proč dát peníze za lístek do kina. A Bill Johnson takový důvod je. Superhrdinský franšízy mají zlatý dno, kamaráde, jako mívaly v padesátých a šedesátých letech westerny a v osmdesátkách akční filmy. Lidi, co jezdí na Comic-Con, půjdou do kina na cokoli.“

„I kdyby to pak měli pomluvit. Jen se zeptej Lászla Shiviského.“* Bill se opřel do židle. „Já mám radši antihrdiny, co mají svoje chyby a démony.“

„Marvel by ti klidně svěřil dalšího Thora.“

„Vyříd' jim, že to je nabídka jako hrom, ale ne.“

„V DC by ti dali úplně cokoli.“

„Batman, X-Meni, Spider-Boy, Zelenej obr, Madam Nakoputiprdel... Ty nemáš pocit, že už je toho dost?“

„Z Dynamo ti nacouvají před barák s nákladákem plným peněz a vykopí ti to rovnou za dveře, jestli pro ně natočíš film.“

„Superhrdinové, co zachraňují galaxii a koťátka uvízlý na stromě. Nuda.“ Bill dopil colu Blue Sky ve vysoké sklenici s ledem, bez brčka. „Nemám nic proti tomu žánru, vadí mi jen ty metaforý. Zlí vládci z jiných galaxií, co mluví anglicky. Superhrdinové a superhrdinky, co se chtějí líbat, ale nikdy na to nedojde. Celý města srovnaný se zemí, ale nikde ani mrtvola.“ Bill mávl na číšníka a ukázal na skleničku s tím, že by si dal ještě colu. „A Pat po mně chce, abych natočil nějakou roman-tárnu.“** Speciálně pro ni.“

„A co je na tom špatného?“

* László Shiviski dostal od fanoušků co proto za svůj snímek *Kvadrant: Hledač*, čtvrtý díl ságy *Kvadrant*. Billovi film připadal závažný a pozoruhodný, ale fanouškům na něm cosi lezlo krkem a naložili Shiviskému i filmu, co se do nich vešlo. László předtím sbíral jednu nominaci za druhou s filmem *Luna a Sweet*, mimochodem Bill na tom byl v témže roce podobně se svou *Vyprahlou zemí*, ale oba vždycky prohráli s Lisou Pauline Tateovou a jejím skvělým filmem *Objížďka*.

** Dr. Patrice Johnsonová, Billova láska.

„Na romantárnu musíš mít dvě věci. Kluka, holku a důvod, proč se potřebují. Takže vlastně tři věci.“

„Svět zkrátka čeká na další film od Billa Johnsona,“ pronesl Ponoukač.

„Bude se jmenovat *Sklep napráskaný zvukem* a do kin přijde za nějakých dvanáct měsíců, plus minus.“

„Příští rok není žádná budoucnost. Ta je za tři roky.“

„Podumám nad tím.“ Takhle to Bill dělal odjakživa. Náhodou naretretil na nějaký zajímavý materiál, dostal nápad a z něj pak vykřesal další famózní biják.

2 NÁMĚT

1947

BOB FALLS

Ráno sedmého července se na holé, bezmračné nebe nad kalifornským Lone Butte – oficiálně čítajícím 5 417 obyvatel – na svou pouť vydal kotouč slunce. Lone Butte bylo městečko v North Valley, nedaleko hlavního města Sacramenta, ani ne den cesty z Oaklandu a o něco dál od Babylonu jménem San Francisco. V letním vedru, kdy se teploty pravidelně blížily čtyřicítce, to tu náladou a životním tempem připomínalo spíš městečka v Kansasu, Nebrasce, Ohiu, Iowě nebo Indianě. Jen málo místních tu žilo z vlastní vůle, mnozí odešli a už se nikdy nevrátili. Sídliily tu sice okresní úřady, ale to proto, že městečko leželo na řece Big Iron Bend, po níž vedla za zlaté horečky hlavní obchodní stezka. V roce 1947 nebylo v Lone Butte ani vlakové nádraží.*

Jako většina chlapců v jeho věku se Robby Andersen, který měl jedenáctého září oslavit páté narozeniny, do každého dne, a do těch horkých letních dní obzvlášť, probouzel s nadšením, že ho čeká dalších čtyřia dvacet hodin plných bezstarostného života. Po čtvrtém září měl nastoupit do školky, ale už uměl abecedu a tatínek mu vysvětlil rozdíl mezi velkými a malými písmeny. Takže *život* by rozhodně napsal s velkým Ž.

* Vlaky stavěly v nedalekém Wellesu, ale jen na vedlejší koleji. Nejbližší nádraží bylo hodinu cesty v Chicu.

Věděl, že ráno, hned jak si odbude nočník, si má ustlat postel. Pak se má převléct z pyžama do oblečení na hraní, potom má teprve sejít dolů. Tatínek je už tou dobou v dílně a maminka mu nachystá snídani – zpravidla toust, mléko a ovoce, často švestky natrhané na zahradě za domem. Robby chtěl ochutnat kávu, aby zjistil, proč ji dospělí ustavičně pijí, ale prý je na to ještě malý. Měl za úkol odnést si po sobě nádobí na linku, zkontrolovat, jestli není třeba vynést koš, řádně zamést podlahu na verandě a taky zadní schody, které vedly na šterkovou příjezdovou cestu, za níž rostly čtyři slivoně. Když měl splněno, vytáhl si tužky, pastelky, omalovánky a skicáky, lehl si na tkaný kobereček v obývacím pokoji, jal se kreslit, co měl zrovna v hlavě, a dočista se v tom ztratil.

Každý, kdo se kdy podíval na Robbyho *kresby* – ano, nebyly to v jeho věku žádné nanicovaté *výkresy* –, viděl přirozené nadání, cit pro proporce, prostor a pohyb. V jeho kresbách byla i bezstarostnost. Byla v nich radost. Ten chlapec kreslil pro zábavu.

V deset hodin většinou odložil kresby i výtvarné potřeby do zásuvky komody v obývacím pokoji – říkalo se jí *příborník* – a vyběhl prosklenou verandou ven. Dával přitom dobrý pozor, aby za ním dveře na pružinu netřískly. Za slivoněmi se táhl nízký živý plot, v němž byla vychozená proluka, kterou Robby prolézal na zahradu k Burnsovým, kde taktéž rostly čtyři slivoně. Hranice pozemků tu rozdělily někdejší malý sad. Burnsových dceři Jill bylo už šest let a lepší kamarádku ani lepšího kamaráda Robby Andersen neměl. Ti dva si spolu hráli skoro každý den a ani jednomu z nich nevadilo ani nepřekáželo, že má Jill jednu nohu mírně zdeformovanou. Na oběd chodila Jill vždycky k Robbymu, na čemž se dohodli všichni čtyři rodiče. Pak si hráli až do tří hodin, kdy byl čas na svačinu a mohlo se pustit rádio, kde vysílali pořady pro děti. Ve čtyři prolezla Jill dírou v živém plotě zpátky domů.

* * *

Robbyho matka, Lulu Andersenová, si tohle uspořádání vymyslela spolu s paní Burnsovou a velmi se jí zamlouvalo, protože její dny naplněné prací, prací a zase prací tak měly pozvolný začátek. Rána měla klidná, což rozhodně neplatilo o mnohých jejích kamarádkách, (pořád

ještě) mladých ženách s dětmi a pracujícími manžely a nekonečným režimem vaření, úklidu a péče o děti. Práce, práce, práce, pořád jen práce. Některé z nich vychovávaly učiněné nestvůry, malé ďábly, takže Lulu děkovala Bohu a plánovanému početí za Robbyho, který si plnil své povinnosti a zabavil se pastelkami, a taky za maličkou Noru, která sice trpěla na koliky, ale za dva dny měla oslavit první narozeniny a podle všeho se zvolna měnila v holčičí obdobu svého spokojeného, bezstarostného staršího bratra. Kdo v celém Lone Butte měl dvě děti, které tak málo zlobí?

Lucille Mavis Fallsové Lulu říkali od samého začátku, jakmile na ní její otec poprvé přes sklo na novorozeneckém oddělení spočinul pohledem, zahlaholil: „To je taková *lulu* maličkátá!“ O nějakých dvacet let později se Lulu Fallsová stala Lulu Andersenovou. Bylo to 18. ledna 1942, jen pár týdnů po japonském útoku na Pearl Harbor, kdy druhá světová válka konečně nemilosrdně pohltila i Ameriku. Všechny domy v Kalifornii musely být v noci kvůli hrožícím náletům zatemněné. To platilo i pro Lone Butte, kdyby se náhodou nepřátelské bomby začaly snášet i na městečka v North Valley.

Lulin manžel Ernie Andersen byl na střední škole jedním z jejích pěti či šesti kluků, přestože chodil na katolickou školu svatého Filipa Neriho (kdežto ona, yankee a presbyteriánka, na Union High). Pracoval u čerpací stanice Flying A na rohu Grant Street a Lulu tam časem začala dobrovolně jezdit s rodinným chevroletem natankovat a nechat zkontrolovat olej. Slovo dalo slovo, a jak později řekla sama Lulu, „bylo vymalováno“. Ernie byl ze všech kluků v jejím věku v celém Lone Butte nejzábavnější, ale dovedl být i seriózní, jak si to doba od mladých mužů žádala. A ano, ty jeho oči...

Když nacistické Německo napadlo Polsko a vypukla válka, se vši vážností mluvil o tom, že odjede do Kanady, naučí se létat a stane se pilotem v kanadské peruti RAF, ale otec mu to rozmluvil s tím, že „v Kanadě na to mají svejch kluků dost“. Věděl, že když bude třeba, Spojené státy se do války vloží a „odpracujou si svoje“. Jenže Ernie se nemohl dočkat, až se sám zapojí do dějin, které před ním v černobílých záběrech zuřily na plátně kina, a tak v červnu 1941 narukoval k americkému letectvu, aby mohl létat s americkými letadly, až bude třeba. Jenže

řízením osudu, Božím či svatého Filipa Neriho trpěl barvoslepostí, a tak byl z letecké akademie vyloučen. Ernie však měl cit pro vše mechanické, a tak aspoň pomáhal udržovat letadla schopná provozu a nasazení do blížící se války. Přidělili jej na letiště v Texasu – v mnoha, mnoha dopisech pro Lulu mu říkal Tábor zoufalství.

Pearl Harbor byl napaden 7. prosince 1941. V noci na 10. ledna 1942 ve 23.17 zastavil na vedlejší koleji u Welles vlak společnosti California Limited, aby nabral cestující do Los Angeles. Mezi nimi byla i Lulu a čekala ji cesta přes celou noc a většinu následujícího dne, protože vlak stavěl velmi často. Na nádraží v Los Angeles jí skoro ujel autobus Texas Special. Připadalo jí, že za dvě další noci zkroucená v polospánku ujela asi tak milion mil, načež přestoupila do jiného autobusu na další půlmilion. Potom ji studený, vyfoukaný autobus vysadil rovnou u brány Tábora zoufalství, kde na ni s kyticí čekal Ernie. Myslel si, že natrhal vlčí bob, a mýlil se, ale Lulu to vůbec nevadilo.

Dalších jedenáct nocí strávila Lulu v pokoji za dolar na noc, a když Ernie dostal propustku, zažívali tam nejlepší sex svého života, protože už se nemuseli tísnit na zadním sedadle auta nebo povalovat na dece v eukalyptovém háji nebo po sobě šátrat potmě na lavičce v parku u řeky. Toužili po sobě s překypující vášní, která prýští z mladých srdcí, když je odloučení a světová válka připraví o mládí. Přes den měl Ernie povinnosti, ale večer s Lulu popíjeli vychlazené pivo a tančili na nějakou uvěřitelnou kapelu v nefalšované texaské dupárně. Cpali se levným mexickým jídlem a lili do sebe další pivo. Čtvrtou noc plnou velké vášně leželi nazí na propoceném prostěradle v temném hotelovém pokoji a Erniemu zbývala jen hodina, než se bude muset vrátit na základnu. Přišla řeč i na svatbu a dohodli se, že se vezmou. „A bylo vymalováno.“ Svatba se konala v kapli na základně, oddal je vojenský kaplan a svědčili chlapi, které Ernie znal, Lulu však nikoli. Venku zuřila texaská bouřka a metala na základnu kroupy velké jako pecky od broskví.

Ernie si zvykl kouřit cigarety Lucky Strike, a tak se to Lulu naučila taky, aby si měla čím krátit dlouhou chvíli na zpáteční cestě z Tábora zoufalství, odkud se do Lone Butte vracela jako vdaná paní s manželem u letectva. Když Ernieho převeleli na základnu bombardérů B-17 na newyorském Long Islandu, naplánovali si, že se Lulu přestěhuje na

východní pobřeží za ním, ale v té době byly vlaky pro civilní obyvatelstvo téměř nedostupné, zvláště pokud šlo o těhotné ženy, které už týdny trpěly ranními nevolnostmi. Ernie a další muži pak v nových bé sedmnáctkách beze zbraní i bez sedadel odletěli přes Grónsko a Irsko do Anglie. Cestu strávili vleže v nenatlakovaném a nevytopeném trupu těžkého bombardéru. Erniemu nikdy nebyla taková zima jako během těch několika dní, a to měl na sobě oblečení s teplou podšívkou a několik vlněných dek. Později se nikdy nezmínil o tom, že by viděl něco z Grónska, přestože je tam na dva dny uvěznila ledová bouře, vítr a příkrov těžkých mraků.

Když válka skončila, jeho synovi Robbysmu byly dva roky a podle ministerstva války stál za dvanáct demobilizačních bodů, takže byl Ernie ze služby propuštěn dřív než jeho bezdětní kolegové. Zabralo mu celý týden, než se přes poválečnou Ameriku dostal zpátky do Lone Butte a k nejlepšímu sexu jeho civilního života.

* * *

Bylo po 4. červenci 1947 – Ernie jel v průvodu ke Dni nezávislosti, už zase na alegorickém voze letectva s dvoumotorovým bombardérem z papírmaše, a stará uniforma ho v pase, přes hrudník ani na stehnech pořád ještě netísnila, na rozdíl od mnoha jiných veteránů v průvodu. Lulu a děti na něj mávaly z místa, které si zabraly na chodníku před drogerií u Clarka, jejíž průčelí bylo vyzdobeno stejnými girlandami a vlajčkami s osmačtyřiceti hvězdami, jaké visely po celé Americe. Oslavy 171 let nezávislosti probíhaly celý den v osmatřicetistupňovém vedru. Průvod, pak velké grilování, festival dortů a koncert orchestru pod patronací obchodní komory, potom hodiny čekání na tmou a ohňostroj, to všechno střízlivé dospělé vyčerpalo a ty pijící opilo, děti pak poněkud příliš rozjařilo a Lulu dočista *vyždímal*o. Když kojenec vyzvrátil makaróny a pyré z červené řepy, pochopitelně jí to nepřidalo. Robby se ztratil ve stínech parku, stejně jako předešlý rok. Lulu Fallsová Andersenová byla vyždímaná ještě tři dny.

To ráno Ernie doslova vypadl z domu a do dílny. Robby si kreslil, Nora seděla v židličce, lámala křupky a po kouscích je jedla. Nádobí

od snídaně bylo umyté a uložené v dřevěném odkapávači, aby uschlo. Dvěře i okna s moskytiérami byly otevřené a mohutné stromy – devadesátileté platany – vytvářely na trávníku před domem stín a fyzikální zákony vtahovaly chladný, voňavý a hebký vzduch do domu.*

Lulu vzala hrnek a podšálek s čínským modrým dekorem a nalila si ten úžasně lahodný *druhý* šálek kávy Maxwell House z kávovaru Pyrex na lince. „Pojď k mamince,“ pošeptala kávě a přidala tři kapky kondenzovaného mléka. S pomocí veselé krávy na jeho obalu pila kávu bžovou a život si sladila vrchovatou lžičkou cukru. Ernie pil kávu černou a silnou – přežil na ní celou válku a tvrdil, že právě „kafe“ pomohlo porazit třetí říši. Nechat jeho kávu hodinu v porcelánovém šálku, prožrala by ho a rozpustila lžičku.

„Robby,“ zavolala Lulu. „Dones mi noviny, buď tak hodný.“ Robby se vždycky tak ponořil do vybarvování, že na něj musela pokaždé volat dvakrát. „Robby? Noviny, prosím tě.“

„Už běžím!“ zavolal. „Málem jsem zapomněl.“

„Plíce jak měchy od varhan,“ řekla si pro sebe a pak usrkla ze šálku kávy číslo dvě. *Áááááách.*

Zaslechla, jak se otevřely a zase zavřely vstupní dveře, načech se v kuchyni objevil Robby a rozkládal noviny. „Můžu si zase vzít stránku s komiksem, mami?“ Za poslední rok vyměnil *maminko* za *mami* a tenhle přechod od miminka k chlapci Lulu drobátko natrhl srdce.

„To víš, že jo.“ Komiks byl na předposlední straně třetího oddílu, a když Robby dostal, co chtěl, odběhl zpátky do obýváku k pastelkám a skicákům a jal se překreslovat a vybarvovat *Blondie*, *Barneyho Googla* a *Dicka Tracyho* a ani trochu se přitom nezatěžoval slovy v bublinách, protože je ještě nepřečetl.

Deník *Lone Butte Herald* vycházel ráno, vydávali a tiskli ho ve městě, v budově někdejší banky. Lulu měla raději noviny *Valley Daily Press*, protože se v nich psalo i o událostech z jiných států, ale ty chodily z Reddingu na severu až odpoledne a tou dobou už neměla čas si s nimi

* Klimatizaci neměli u Andersenových ještě roky, stejně jako jinde ve světě. Ernie nakonec na střechu namontoval ochlazovač, který hnal sloupec studeného vzduchu přímo do chodby, ale to bylo až v roce 1954.

v klidu sednout. Nora už byla tou dobou vyspaná, bylo třeba dát do pořádku domácnost a začít chystat večeři.*

Ten den měla Lulu ranní *Herald* úplně pro sebe, listovala jím odzadu dopředu, od komiksu zbaveného třetího oddílu (rady, rozhlasový program, křížovka) přes oddíl druhý (místní zprávy a nekrology) až k prvnímu oddílu, který začínal úvodníky a dopisy redakci na straně 6. Chodila na střední s editorem *Heraldu*, jmenoval se Tommy Lohan (v druháku mu říkali Tommy *Lulan*) a válku vybojoval od stolu na námořní základně ve Valleju. To ráno ve svém úvodníku lamentoval nad marností některých veteránů, kteří nevyužívali výhod, jež jim zaručoval nový zákon na podporu vysloužilců, nechodili do školy, nechodili do práce a vůbec odmítli přijmout občanskou odpovědnost a vydali se cestou výtržnictví a zločinu. Po dvou a půl odstavcích ztratila Lulu o sloupek zájem.

Stránky 5, 4, 3 a 2 byly věnovány především křiklavým reklamám, které inzerovaly letní slevy, výhodné ceny a VELKÝ VÝPRODEJ MATRACÍ! Vedle nich se krčily kratší články, případně pokračování článků z první strany. Když konečně obrátila na titulní stranu, hleděla na ni zrnitá agenturní, na dva sloupce široká čtvercová fotografie jejího bratra Boba Fallse.

* * *

V popisku nebylo jeho jméno, ale Lulu svého mladšího brášku poznala, ten jeho široký nos, křivý zub v jeho úsměvu, zátylek prohnutý jako otazník – to všechno měla před očima celý jeho život a většinu svého. Fotografie byla pořízena v noci, ostře kontrastní světlo blesku zachytilo Boba Fallse v poněkud fraškovitě vzdorovité póze, opřeného na

* Ernie však *Daily Press* četl, hezky líně si ho prolistoval od první do poslední stránky, jeho pracovní den totiž už skončil – vrátil se z dílny, jen v ponožkách seděl v křesle, pracovní boty odkopnuté vedle sebe, pil postupně dvě plechovky piva Hamm's a rozjímal nad stavem svobodného světa. Dočítal právě ve chvíli, kdy Robby na stůl chystal vidličky, nože, ubrousky a lžice a Lulu podávala večeři. Televizi doma neměli ještě devět let, tou dobou bylo Stelle, třetímu potomkovi Andersenových, šest let, byla upovídaná a panovačná a ustavičně chtěla přepínat na jiný kanál.

rozložitým sedle zaparkované motorky, na sobě ošoupané džíny a bílé triko, nohy hozené na řídítkách. V každé ruce měl lahev piva. Kolem něj na chodníku i na kraji vozovky ležely jako padlí vojáci poházené prázdné lahve a plechovky.

Titulek zněl ZLOČINNÝ GANG TERORIZUJE MĚSTO. Popisek: *Opilý násilník. Víkend plný zločinu. Foto: AP.*

Bob přibral a vypadal starší, než jak by měl vypadat po půlce dekády, kdy se neukázal. Oči měl přivřené, víčka ztěžklá únavou. Tváře mu povadly a potřeboval oholit.

Článek čítal na první straně šest odstavců a pokračoval pak na straně 4 vedle reklamy na domácí spotřebiče na splátky. Předtím Lulu článek přeskočila, inzerát si však pročetla pozorně.* Teď si však přečetla všechno o dvoudenních „nepokojích“, které vyvolaly „zločinné gangy“ na motorkách, které se sjely do kalifornského městečka Hobartha a rozpoutaly celodenní a celonoční „chaos“. Do Hobarthy to bylo 279 mil na jih po dálnici číslo 99 a pak 59 mil západně.

Lulu celý článek přečetla několikrát a znovu a znovu přeskakovala mezi stranami. Hledala na jeho řádcích jméno *Bob Falls*, ale ve zprávě se neobjevovalo jméno žádného z výtržníků. Lulu se dočetla o rvačkách, rozbitých oknech, divokých, pivem prolitých večírcích a burácení silných motorů na hlavní ulici ve čtyři ráno. V článku byly citace – děsivé historky – náčelníka policie, holiče, majitelky butiku, obsluhy benzínové pumpy a mnoha terorizovaných občanů. Právo a pořádek se podařilo znovu nastolit, až když přijela jednotka dálniční policie. Zatýkalo se, ale někteří zločinci ještě nad ránem s hromových rachotem z města odjeli.

Podařilo se jedinému bratrovi Lucille Fallsové Andersenové taky ujet? Anebo seděl ve vězení? Za zlomek vteřiny už Lulu v duchu viděla Boba Fallse v cele, za mřížemi, na holém tvrdém kavalci s plechovým hrnkem polévky v rukou. (Proč ten plecháček? Proč ta polévka?)

Lulu došla i s novinami k telefonu na chodbě. Sedla si k němu a vytočila číslo Emmy Kaye Silversové Powellové. E. K. a Lulu se znaly od školy, přesněji od roku 1928, kdy se Silversovi nastěhovali hned vedle

* Lulu a Ernie už nějakou dobu mluvili o tom, že si našetří na novou ledničku Norge, starou Hastings přesunou na verandu a budou do ní dávat zbytky.

starého domu Fallsových na Webster Road. E. K. a její starší bratři, dvojčata Larry a Wallace, byli její kamarádi, i když pan a paní Fallsovi si nikdy tak docela nezvykli, že bydlí vedle Židů. Silversovi svou víru dávali najevo sotva jednou slavnostní večeří o pesachu (Lulu a Bob byli na seder pravidelně zváni), a o Vánocích dokonce zdobili stromek (jen bez Ježíška v jesličkách). Přesto však Fallsovi E. K. a její rodině projevovali sousedskou zdvořilost jen stěží a trochu pookřáli, až když Larry padl na Guadalcanalu a pak znovu po několika měsících, když se Wallacův B-24 Liberator kdesi nad nacisty okupovaným Holandskem proměnil v oblak trosek a cárů masa. Celé tohle strašlivé období zakončil Lulin otec Robert Falls starší, když dostal mrtvici a o něco později smrtelný infarkt. Matka byla křehká povaha, takže se poskládala jako domeček z karet a zbytek svých dní prožila ve strachu a zmatku a v očekávání, že její manžel každou chvíli vejde do dveří. Zápal plic, který dostala koncem roku 1943, ji po šestadvaceti dnech připravil o život. Ale jak už to na tomhle světě chodí, staly se i dobré a hezké věci: Claude Brainard koupil za dobrou cenu zdejší tiskárnu, Ernie přečkal válku bez úhony a malý Robby se ze všech dětských nemocí vylízal bez následků. Lulin mladší bratr však sloužil u námořnictva kdesi v Pacifiku a ona trčela v Lone Butte s malým sama. Jestli káva porazila třetí říši, pak cigarety Lucky Strikes a přátelství mezi Lulu a E. K. zachránilo dva životy na domácí frontě.

Jen málo domácností ve městě mělo víc než jeden telefon a ten se většinou nacházel nedaleko vstupních dveří. Bylo tedy potřeba ho nechat chvíli vyzvánět, než se k němu někdo stačil dostat. E. K. však zásadně zvedala sluchátko rychle, aby telefon nevzbudil jejího manžela George, který dělal noční směny v továrně na žárovky Westinghouse. Vracíval se domů za rozbřesku, pak si četl a usínal na pohovce v obývacím pokoji, jen kousek od telefonu.

„Haló?“ zašeptala E. K.

„Četlas dneska ráno noviny?“ taktéž zašeptala Lulu do bakelitového sluchátka, ačkoli ona neměla koho vzbudit.

„Nečetla, Lu. My bereme *Daily Press*. George luští křížovku, než jde do práce.“

„Krucíš. Takže jsi to neviděla.“

„Co jsem neviděla?“

„Titulní stránku *Heraldu*,“ zašeptala Lulu. „Je na ní Bobova fotka.“

„Jakého Boba?“

„Mého bratra.“

Na tuhle novinu se už šepsem odpovědět nedalo. „Tvého bratra? Pro Kristovy rány, proč?“

„No právě.“ Lulu se hlas zadrhl hluboko v hrdle. „Je to hrozné...“

„Počkej, holka,“ zarazila ji Emmy Kaye už zase tlumeným hlasem. „Skočím k sousedům. Sapersteinovi *Herald* berou. Mrknu se a hned ti zavolám zpátky.“

Lulu zavěsila a začala v telefonním seznamu hledat Western Union, která měla nové číslo, protože se přestěhovala do kanceláře v hale nového hotelu Golden Eagle. Na druhé zazvonění to zvedl Simon Kowall se svým typickým pozdravem: „WES...tern *Union*!“

Simon se jako armádní telegrafista naučil morseovku. Když se vrátil do Lone Butte, ještě v uniformě nakráčel do kanceláře Western Union požádat o práci a byl na místě přijat. Na Lulinu žádost ochotně vyřadil zprávu pro policejní oddělení v Hobartě: V PRIPADE ZATCENI ROBERTA FALLSE KONTAKTUJTE PROSIM LULU LONE BUTTE. „Dostanu třicet centů, Lucille, až zase budete ve městě,“ řekl.

Lulu si vůbec nevšimla, že synek vstal z koberce a stojí mezi chodbou a obývacím pokojem. „Mami, co znamená zatčení?“

CRRRRR! zařinčel telefon. Než ho Lulu zvedla, stihla se na svého hodného chlapce usmát. „Jill na tebe určitě už čeká. Nechceš si s ním jít hrát?“

„Ještě není deset hodin.“

„Už skoro je.“ CRRRRR! „Jen si jdi hrát.“ Robby byl vmžiku pryč.

CRRRR... E. K. už nešeptala. „Dobrý Bože, ať se propadnu, jestli to není Bob. Mám ty noviny v ruce. Z něj je teď zločinec.“

„Já vůbec nevím.“ Lulu si sedla na židli k telefonu a nepřítomně vzala do ruky tužku, která ležela na stolku vedle zápisníku. „Poslala jsem telegram.“

„Kam?“

„Na policii v Hobartě.“ Lulu začala ze zvyku psát jedno X za druhým, až jimi nakonec pokryla celou stránku. Vždycky si takhle čmárala, když byla nervózní. „Co když potřebuje kauci?“

„Hlavně v klidu, Lu. Až se George vzbudí, dám mu obložený talíř a přijdu za tebou. A dáme cigáro.“ E. K. kouřila a hodně. Viceroyky.

Lulu zničehonic zatoužila po plných plicích cigaretového kouře. Ernie minulou zimu po dlouhé a těžké streptokokové infekci přestal kouřit, a tak se k němu přidala. Ale jednu krabičku si nechala tajně schovanou v šití. Až E. K. přijde, tak ji vytáhne.

Lulu došla do ložnice. Už měla stažené povlečení. Manžel se ve spánku potil, pyžamo měl vřdycky úplně promáčené a každé ráno bylo potřeba převléknout postel. Ve své polovině skříně, na té nejvrchnější polici, odsunula složené zimní svetry a kabely plné drobných věcí, které neměla to srdce vyhodit, a vytáhla starou krabici od klobouku, kde měla schované dopisy. Ty od Ernieho – desítky a desítky dlouhých, elegantně popsanych stránek s mnoha podrobnostmi o těžké službě, o tom, jak touží, aby „tohle všechno“ už skončilo, některé dokonce až z Tábora zoufalství – měla pečlivě převázané motouzem. Dopisy od starých kamarádek, které se časem vdaly a odstěhovaly nebo jen odstěhovaly, měla v neuspořádaných štůscích sepnutých gumičkami, které pomalu ztrácely pružnost. Jako vzpomínku na mládí si Lulu nechávala hromadně rozesílané odpovědi ze studií MGM v Hollywoodu, kam psávala dopisy určené Franchotu Toneovi. Připomínaly jí, jak byla naivní, když si myslela, že filmová hvězda bude otvírat dopisy od nějaké holky z Lone Butte a psát jí odpověď.

Za těch pět let od chvíle, co nastoupil do armády, Robert Falls napsal Lulu celkem osmkrát. Dopisy od něj teď stály opřené o zadní stěnu krabice a od ostatních je dělila svorka, která už začínala rezivět. Šest bylo z doby, kdy sloužil, dva jí napsal už po válce.*

Sedla si na postel a vytáhla válečné dopisy od Boba Fallse. Ten první jí poslal v květnu 1942 z námořní základny v San Diegu a byl naškrábaný rozmazaným inkoustem na služebním dopisním papíře.

Lulu,

*boural jsem s nákladákem a jsem trochu potlučeněj. Seděl jsem
vzadu, takže mě to pomlátilo míň než jiný kluky – jeden dokonce*

* Přesněji po vítězství nad Japonskem 15. srpna 1945. V Evropě se za konec války považuje 8. květen 1945.

skoro umřel. Asi deset nás skončilo na ošetrovně. Nemám nic zlomený, jenom zápěstí, na rentgenu vypadalo jako ostnatý drát. Když držím pero, bolí to jak čert. Mám taky díru v břiše, takže jídlo teď budu chvíli pít brčkem. Chodit můžu, jen musím opatrně. Prý si chvíli poležím, ale pořád patřím námořní péčotě. Strýček Sam po mně asi pořád touží. Leží tu se mnou jeden chlap, nedělám si přču, má průšnice. Trpí jak zvíře. Taky je pořád mariňák. Doufám, že se Ernie má dobře. Měl jsem se dát k lelectvu jako on. Vzala sis mazanýho chlapa. Mám tě moc rád,

Bob

* * *

Jako kluk se Bob Falls nestyděl. Jen soustředěně poslouchal. Po večeri vysedával u stolu, dokud ostatní nedomluvili. Když bylo potřeba sklidit nádobí, pomohl matce a Lulu a poslouchal, co si povídají u umývání, utírání a uklízení. Nebyl žádný velký čtenář, přečetl jen knihy do školy. Když šel do kina, málokdy o filmu řekl něco víc, než že byl „docela dobrej“ nebo „moc pěkněj“. Když byla řeč o hrdinských činech Červeného bedrníka nebo křehkém hlasu Bette Davisové, nechával mluvit ostatní. Zdvořile přikyvoval, když Lulu o *Vzpouře na lodi Bounty* prohlásila, že je to mistrovské dílo.

Když jeho otec rozšířil tiskárnu a vybudoval z ní fungující podnik, Bobovi bylo teprve devět let, a přesto už dovedl ovládat stroje a vytisknout přesný počet letáků, pozvánek a farních oběžníků. Ve dvanácti letech už tam chodil o sobotách a skoro každý den i po škole, takže bylo jedinec spravedlivé, aby mu otec vyplácel mzdu nejprve dva, později čtyři a nakonec pět dolarů týdně. Bob peníze málokdy utratil a bankovky si strádal ve staré krabici od doutníků, k níž nakonec musel přidat další dvě. Za celou dobu na Union High chodil Bob jen s jednou holkou. Elaine Gamellgaardová byla velmi sebejistá a hned od druhého týdne latiny v prvním ročníku neměl Bob v jejich vztahu pražádné slovo. Elaine se postarala, aby obsah svých doutníkových trezorů směnil za staříčkého forda jejího bratra. („A co všechna ta rez?“ nadhodila tehdy

Lulu.) Jezdil s tou rachotinou, která pouštěla olej, kudy mohla, ještě než měl řidičák. Po městě koloval vtip – Bob ho dozajista zaslechl, ale nijak to nekomentoval –, že bylo štěstí, že žluťáci* napadli Pearl Harbor, jinak by si Elaine Gamellgaardová den po maturitě Roberta Fallse vzala a do Vánoc, ne-li do Halloweenu by mu porodila potomka.

Takhle Bob na slavnostní vyřazení nepřišel ani s Elaine Gamellgaardovou, ani s nikým jiným. Osmnáct mu bylo prvního února a hned druhý den potom, co sfoukl svíčky, narukoval k námořní pěchotě. Letmo Elaine líbl a po Velikonocích bez jakýchkoli slibů zmizel na výcvik. Opuštěná slečna Gamellgaardová se s tím záhy smířila, hned v září klofla Vernona Cederborga a přestěhovali se do Pocatella v Idahu. Vernon měl potíže se srdcem, takže do armády nemohl, tak aspoň učil námořní techniky o hydraulice a po válce měl vlastní instalatérskou firmu a pět dcer.

* * *

Zatímco se vojín Robert A. Falls – identifikační číslo O-457229 – zotavoval ze zranění sleziny a zlomeniny zápěstí, ostatní mariňáci dokončili přijímák i výcvik se zbraní a byli odveleni bojovat s japonskými jednotkami na Guadalcanalu, o němž předtím nikdy nikdo neslyšel.** Trvalo několik týdnů, než se Bob uzdravil a vrátil se do výcviku. Přidělili mu plamenomet M2-2 a naučili ho s ním zacházet a pak ho nakonec s dalšími mariňáky naložili na loď a vyslali přes západní horizont na utajené místo, kde z něj byl *zase nějaký bažant, kurva*, a čekal na příležitost si taky zabít nějakého toho nepřítele.

Až do konce války posílala Lulu bráškově každý týden na vojenskou poštu v San Franciscu dopis, pohlednici nebo balíček, zkrátka *něco*. Odtud se její zásilky kdovíjak dostávaly k Bobovi. Ernie byl v Anglii, ale kde je Bob, to Lulu netušila – věděla jen, že kdesi na tichomořském bojišti.

* Poznámka k rasistickému označení nepřítele. Za války bylo slovo „žluťák“ natolik běžně rozšířené, že jej používaly i noviny v titulcích. Ignorance, pohodlnost a předsudky si pochopitelně vyžádaly i jiné urážlivé výrazy. Jejich použitím na těchto stránkách chceme dát na srozuměnou, že to bylo *tehdy*, teď je *ted'* a my už jsme moudřejší. Němcům se tehdy říkalo náckové. Ne třeba skopčáci nebo helmuti.

** V některých mapách dokonce stálo *Guadalca-nar*.

Šest Bobových dopisů se k ní dostalo skrze takzvanou „V-mail“ – V jako vítězství – a doručení každého z těch krátkých vzkazů bylo dílem zázračné představivosti, technologických a logistických vymožeností. Kdesi v Tichém oceánu Bob Falls i všichni ostatní vojáci brali do ruky erární pero a erární blok a psali dopisy domů. Všichni věděli, že nesmějí psát o tom, kde jsou, kam plují nebo jak se jmenují jejich důstojníci, protože cenzoři by takové zásadní a přísně tajné informace z dopisů stejně vymýtili. Bob Falls se dal k námořní pěchotě, aby bojoval ve válce, kdežto jiní chlapi své zemi sloužili tím, že četli jeho dopisy a začerňovali slova jako *Nová Kaledonie*, *USS Wardell* nebo *poručík Sydney Planke*. Bobovi nevadilo, že se toho na jediný povolený list papíru mnoho nevejde. Měl rozměrný a hodně nakloněný rukopis a spotřeboval spoustu místa, ale povedlo se mu napsat všechno, co chtěl – tedy to, co bylo povolené.

Originál takového dopisu se vyfotil, pak se zmenšil na velikost menší než nehet a nalepil na dlouhou cívku mikrofilmu, kam se dopisů muselo vejít co nejvíc. Tisíce těchto cívek s mikroskopickými dopisy (v jednom nákladu jich mohl být i milion) se pak letadlem přepravily přes Pacifik a v Americe se pak znovu zvětšovaly na polovinu původního formátu.* Tyhle charakteristické dopisy se pak vkládaly do obálek tak, aby adresy rodičů, manželek, přítelkyň či Lulu Andersenové byly v celofánovém okénku dobře vidět, a jejich doručení bylo vždycky velká událost. Bobův humpolácký rukopis se četl dobře. Když měl někdo drobnější písmo, stávalo se, že jeho dopis byl zcela nečitelný.

Lulu si Bobovy dopisy rozložila před sebe na holou matraci. Vytáhnout je z obálek trvalo déle než je přečíst.

26. 12. 1942

Ségra,

chvíli jsem byl jinde a teď jsem tady. Nemůžu ti říct kde. Ale je to, jako bych byl na Marsu. Venku nám pouštějí filmy. Jediněj

* Představte si, jak by vypadala přeprava dopisů v jejich původní velikosti. Toho materiálu, letadel, paliva a personálu. Ten, kdo V-mail vymyslel, musel být génius.

žluťák, kterýho jsem tu viděl, je Charlie Chan. Ostatní kluci jich viděli fůru, než jsem přijel. Vědělas, že se u námořní pěchoty fasuje zmrzlina? Já se to dozvěděl teď. Mám se dobře, ale žluťáci mi to možná brzo překazí. Haha. Šťastnej novej rok. Bob

17. 5. 1943

*Ségra,
všechno nejlepší k narozeninám. To snad není možný, já mám synovce a jmenuje se jako já. Ernie musí mít strašnou radost. Jsou dny, kdy bych dal nevím co za to, abych nemusel stát na nohou a mohl si lítat v letadle jako on. CENZUROVÁNO CENZUROVÁNO CENZUROVÁNO CENZUROVÁNO. Noci jsou tu krásný. Žluťáci žádný, zato spousta hvězd. Kluci říkají, že válka skončí až tak v roce 48. Někdo dokonce tvrdí, že až v 51. Tou dobou už budu buďto moc starej, nebo generál. Haha. Bob*

prosinec 1943

*Ségra,
v novinách se možná píše o naší jednotce a o tom, jak nám žluťáci zavařili. Jen si nemysli, na mě si nepřijdou. Máme teď klid, fasujeme cigarety a colu. Byla tu dokonce i holčičí kapela. Půlka chlapů požádala saxofonistku o ruku. Já si myslím na trombonistku. Haha. Bob*

4. srpna 1944

*Ségra,
dostal jsem fotky. „Malej“ Bob vypadá jako drsnej kovboj. Odkdy kouříš? My tu někdy nic jinýho neděláme. Žluťáci s námi chvíli cvičili, ale teď už je zase klid a hodně spíme. CENZUROVÁNO CENZUROVÁNO CENZUROVÁNO CENZUROVÁNO Moc mi chybí řízení. Zdává se mi o tom mým fordu. Asi jsem ZAMILOVANEJ. Haha. Bob*

prosinec 1944

Ségra,

přeju ti krásný Vánoce a šťastnej novej rok. Jsme zase zpátky, nemůžu říct kde, ale je to tu moc fajn. Jeden kamarád udělal v ešusu kukuřičnej chleba a nám přišel úplně jako dort. Nevím už, co ti dalšího napsat. Bob

2. října 1945

Lulu,

tak konečně jsem se dostal do Japonska. Jak je možný, že nás tak potrápili? Proč to vydrželi tak dlouho? Je tu spousta malých dětí a starých ženských. Většinu chlapů jsme jim pobili. Takže jsme konečně vyhráli? Uvěřím tomu, až budu doma. Bob*

Jednoho dne v roce 1946 se Bob Falls tlačil na nástupním můstku lodi USS Tressent a s ním pár set dalších marínáků. Konečně zase stnul na americké půdě a záhy ho svlékli i z uniformy, kterou nosil málem pět let. Přesná data těchto zásadních životních událostí si nechal pro sebe. Většinu našetřeného žoldu utratil za motocykl Indian Four z roku 1941. Pár dalších vysloužilců udělalo totéž, jen s jinými značkami – buď předválečnými modely, nebo válečnými přebytky. Spousta z nich začala jezdit po jižní Kalifornii a později i dál, žili podobně jako za války, jako tuláci, co čekají na důvod přesunout se do dalšího tábora, do dalšího města, do další bitvy.

Kam se vydal Bob, Lulu nevěděla, dokud nedostala jeho zatím poslední dopis. Přišel poskládaný v hnědé obálce, na chlopni bylo natištěné teepee. Na razítku stálo Albuquerque, Nové Mexiko. Zelený inkoust umocnil jeho humpolácký rukopis.

* Když Japonsko kapitulovalo, Bobova jednotka byla nasazena do Nagasaki, které se vzpamatovalo z útoku atomovou bombou z 9. srpna 1945.

*Ségra,
přeju vám s Erniem a malým Bobem bílý Vánoce.
Já jsem v Albuquerque v Novém Mexiku. Jeli jsme po Route
66. Znáš ten vtip, co se o tomhle místě říká? Není ani nový, ani
Mexiko. V Texasu mám domluvenou práci. Toble dej malému
Bobovi do prasátka. A šťastnej novej rok. Velkej Bob*

K dopisu byly přiloženy dvě dolarové bankovky.

* * *

Jeho fotografie na titulní straně *Heraldu* byla první zmínkou o něm od toho vánočního dopisu s teepee a dvěma dolary. Loni v červenci Lulu posílala zprávu o narození Nory na jedinou jeho adresu, kterou měla – na armádní poštu. V obálce bylo růžové oznámení, dopis a malá čtvercová fotografie miminka s mámou. Nikdy je nedostal.

„Hola hej?“ Do kuchyně vešla E. K. a postavila na kávu a Lulu vydala holčičku z postýlky ve výklenku, který byl původně zamýšlen na šicí stroj. Vyšly na verandu a sedly si do stínu platanů ke starému stolu s novými židlemi.

„Půjč mi toho koblížka malinkatýho,“ řekla E. K. a vzala Noru do náruče. Ze rtů jí přitom visela první z mnoha Lucky Strikes. Lulu si zapálila a vdechla kouř tak, jak to dělávala za války, kdy se pro ni cigarety změnily ze záliby v medicínu. V těch třech letech plných temných nocí kouřila, aby si ulevila od stresu, strachu a úzkosti.

„Co to do toho Boba vjelo?“ otázala se E. K. a čechrala přitom Noře rozkošné kudrlinky. „Některý vojáci, co se vrátili, si nedokážou udržet práci, v noci nespí. Některý skončili v blázinci. Četla jsem o tom v novinách.“

„Bob nebyl voják. Byl mariňák.“ Lulu si dolila kávu, osladila ji a přidala kondenzované mléko. „Třeba jím to tak otřáslo...“

„Ten chlap je záhada. Když jsme byli malí, oči míval otevřený, ale pusku zase zavřenou, jako kdyby před námi všemi něco tajil. Řekl ti vůbec, že má motorku?“

„Všechno, co mi napsal, jsi viděla.“ Lulu jí všech osm dopisů ukázala. „Nic jsem netušila. Jestli se mi neozve on nebo policie, pořád mi zbydou jen otázky.“

Dámy měly vykouřenou skoro celou krabičku cigaret, když se objevil Robby s Jill Burnsovou odvedle.

„Propáníčka! On už je čas na oběd!“ Lulu típla cigaretu a doufala, že ji Robby neviděl kouřit.

* * *

Ernie se vrátil z práce těsně po čtvrté a na kanapi už na něj čekal *Daily Press*. Také v odpoledníku se psalo o motorkářském gangu, který nedal Hobartě spát, ale fotky Boba ani jiných výtržníků v článku nebyly. Bobby a Jill pod slivoněmi hráli na honěnou a Ernie seděl na pohovce, Noru měl na klíně, lechtal ji a říkal jí hlouposti jako: „Co je to tady za skřítko? Kohopak to mám na klíně?“ Nora se nadšeně hihňala. Když mu Lulu donesla první otevřenou plechovku piva, ukázala mu titulní stranu *Heraldu*.

„Nevidíš něco povědomého?“ zeptala se ho.

Ernie byl zmatený. Byl doma sotva půl hodiny, a žena už mu chystá takové rébusy. Ale pak mu oko padlo na to, co měla Lulu na mysli.

„Kristova noho!“ Nora se znovu zachichotala, jaký táta udělal legační obličej.

Zatímco Lulu chystala večeři – zavolala Robbieho, aby si odbyl své povinnosti a prostřel –, Ernie si četl o tom, co se stalo v Hobartě, o výtržnostech a střetu s dálniční policií. U večeře rodiče o tématu mlčeli a vůbec byli poněkud zamlklí, čehož si Robby všiml. Když byli po jídle, máma zůstala sedět u stolu o něco déle než obvykle a všichni měli pořád před sebou špinavé talíře. Otec se vyptal na E. K. a jejího muže a pak podotkl, že je ostuda, že chlap musí pracovat po nocích, aby uživil rodinu, a dodal, že on si od firmy Westinghouse v životě peníze nevezme.

Robby seděl a naslouchal hovoru rodičů i odmlkám nevyřčeného, dokud matka s povzdechem nezačala sklízet ze stolu. Robby posbíral všechny vidličky, nože a lžíce, aniž ho o to požádala.

„Aspoň že v novinách nebylo jeho jméno,“ řekl Ernie tiše, vytáhl Noru ze židličky a zase si ji posadil na klín. „Třeba se to lidi ve městě vůbec nedozvědí.“

Nora měla své úplně první narozeniny 9. července a všichni přátelé i s rodinami se přišli podívat, jak ta malá holčička dočista rozmašíruje citronový dort s bílou polevou a jednou svíčkou. Lulu pořád čekala, jestli se nedozví něco o bratrovi, ale telefon ne a ne zazvonit, a ani Simon Kowall z Western Union pro ni neměl telegram.

Uběhl další týden bez odpovědi a E. K. se s Lulu mezitím několikrát viděly, tu u jedné, tu u druhé doma, příliš kouřily a nakonec se jejich zájem stočil k mnoha jiným tématům, která se v létě sedmačtyřicátého roku nabízela. Další negr hraje baseball. Sídlo OSN se přesouvá ze San Franciscu do New Yorku. V řece Little Iron Bend se utopila nějaká mexická holka. Phyllis Metcalfová si odbarvila vlasy peroxidem a produkuje se po celém městě. Mladý Harold Pye si zlomil nohu na fotbalovém tréninku na Union High a už nikdy nebude normálně chodit – tuhle novinu braly stejně vážně, jako když jeho bratr Henry Pye přišel o nohu pod kotníkem, protože mu omrzla v bitvě v Ardenách. Oba kluci měli před sebou sportovní budoucnost tak nadějnou, že se jejich tragické příběhy objevily na titulních stranách novin i s fotkou.

A pak se v Lone Butte zničehonic zjevil Bob Falls.

* * *

Malý Robby si před obědem hrál na verandě. Kolem krku měl uvázaný ručník s modrými pruhy. Navlékl si ho sám, aby vypadal jako Superman, ale trápilo ho, že za ním ručník nevlaže jako superhrdinský plášť. Robby běhal dokolečka a snažil se létat stejně jako muž z oceli. Bez úspěchu.

Hrál si sám, neboť bylo úterý. Každé úterý chodila Jill Burnsová k doktorovi procvičovat nohu. Nenáviděla to, protože cvičení bolelo. Ale lidi tam byli milí, na stejné cvičení chodili i dospělí, chlapi z války, kterým chyběla noha nebo měli místo paže pahýl. Tihle chlapi dělali vtipy a říkali legrační věci a Jill se jim smála, i když jim někdy tak docela nerozuměla. Každé úterý se k téhle holčičce chovali, jako by byla

jedna z nich, jejich kamarádka, a vítali ji halasným: „Nazdárek, generálko Jill!“ Nikdo na celé klinice si o ní nikdy nešeptal, že je „chudáček mrzáček“, jako to dělalo mnoho dospělých v Lone Butte.

Robbyho matka byla uvnitř, jezdila po obýváku novým zametačem, který si koupila v Pattersonových domácích potřebách. V rádiu měla puštěné *Dopoledne s muzikály* na stanici KHSL a zpívala si známé hity z broadwayských představení. „Superman“ se odvážil skočit z nejvrchnějšího schodu až na trávu a jeho pláštěnka se přitom konečně pořádně rozevlála, jen tedy trochu moc, takže se mu omotala kolem hlavy. Takový způsob přistání na místě činu je pro superhrdinu prostě nepřijatelný.

Právě v tu chvíli kolem domu projel motocykl Indian Four a jeho motor svým hrdelním *duga duga* rozduněl celou ulici. Jezdec hledal dům, v němž nikdy nebyl, když vtom uviděl číslo popisné 114 a Robbyho let z verandy. Zpomalil, na křižovatce se širokým obloukem otočil a zvolna zastavil u dvou platanů, které stínily dům.

Bob Falls měl na sobě těžké pracovní džíny, došeda okopané boty a koženou bundu do pasu. Robby takovou bundu vídal na tátových fotografiích z doby, kdy za války sloužil v Anglii. Muži na nich stáli a klečeli před bombardérem, jako by byli baseballový tým. Někteří z nich měli na očích tmavé brýle, ale motocyklista měl velké motorkářské a čepici s krátkým kšiletem. Obojí si sundal a prohrábl si vlasy, které by zasloužily umýt a učesat.

„Nazdar Supermane,“ pronesl Bob Falls. „Zrovna jsi přistál?“

„Já nejsem opravdový Superman,“ odvětil Robby Andersen. „To je jenom jako.“

„Aha,“ řekl Bob a zvedl se z koženého sedla. „Superman je asi vyšší. V tom případě budeš Robby.“

„Dopřavdy se jmenuju Robert.“ Ten rozdíl byl pro některé dospělé důležitý. „Robby je přezdívka.“

„Mně dlouho říkali Bobby, ale Robby nikdy,“ poznamenal Bob, postavil motorku na stojánek, rozeplnul si bundu a svlékl si ji. Přehodil ji přes řídítka. „Máma mi poslala nějaký tvoje fotky. Jsem tvůj strejda.“

Robby věděl, že maminka má bratra, který odešel do války. Viděl jeho fotografie. Ale tohohle motorkáře v ohrnutých džínách a bílém triku neznal. „Vy jste bratr mojí mámy?“

„Jo.“ Bob vyklepl z balíčku jednu chesterfieldku a zapálil si ji zapalovačem, který měl v malém pouzdru na opasku. S cigaretou mezi prsty zvedl paže vzhůru a s mocným *áááchéééch* se protáhl směrem ke korunám stromů. Pak si zhluboka potáhl. „Nebude ti náhodou brzo pět?“ zeptal se a vydechl přitom kouř.

„Jo.“ Robby se v tu chvíli rozhodl, že tohle slovo bude používat často.

„BOBE!“ Lulu vyběhla z domu, rozrazila dveře s moskytiérou, až za ní trískly. V pauze mezi písničkami zaslechla mužský hlas, tak se vydala podívat, komu patří. Její syn ji nikdy neviděl plakat, ale teď plakala, když skočila tomu motorkáři do náruče a pevně ho objala, jako by se bála, že spadne.

Ten den se stalo ještě několik věcí, které Robby nikdy předtím nezažil. Otec se z práce vrátil dřív, jeho packard smykem zastavil na šterkové příjezdové cestě za domem a on proběhl verandou, až za ním trískly dveře, a volal přitom: „Kde je?“ Pevně stiskl strýčku Bobovi ruku a dlouho a řádně mu s ní trásl. Navzájem se plácali po zádech a mluvili oba zároveň. Pak si všichni tři dospělí sedli pod slivoně a pili pivo Hamm's z plechovky. Máma pije pivo před večeří. To je den!

Když poslíček hodil na verandu *Daily Press*, Robby pro něj tatínkovi doběhl, ale noviny zůstaly složené a nepřečtené, neboť otec si dál povídal se strýčkem Bobem a pili spolu jedno pivo za druhým. Tou dobou už máma stála v kuchyni, na jedné ruce Noru a druhou chystala kukuříčné klasy a karbanátky k večeři. Robby si vzal pastelky a skicáky ven pod stromy, sedl si ke stromu, kreslil z paměti motorku a poslouchal, co si dospělí povídají.

„Některý z nás šoupli na pár dní za katr,“ vyprávěl strýček Bob. „Vystřízlivěli jsme, zaplatili pokutu a poníženě se omluvili. Noviny to pak zbytečně nafoukly.“

„Ale pěkně jste tam ty lidi vyděsili a asi jste nadělali sakra paseku,“ opáčil táta. Robby přemýšlel, jestli má mámě říct, že táta kleje.

„Někdo rozbil pár oken. Já nic. A jeden místní se trochu pral, tak to nedopadlo dobře.“

„Jak ses vůbec nachomýtl k takovému gangu?“

„My nejsme žádný gang.“ Strýc Bob se zasmál. „Jen tu a tam porušíme nějaký ty pravidla. Většina z nás jsou dobří chlapi, bývalý mariňáci.“

Robby si odešel dovnitř pro pastelky a ořezal si je ořezávkem na kličku, které mu otec přišrouboval na stěnu verandy asi metr nad zem, takže Robby ani nepotřeboval židli. Táta to takhle udělal speciálně pro něj. Vrátil se pod stromy, kreslil si a dál poslouchal hovor dospělých – slova jako *ležení*, *koňská síla*, *Nagasaki*, *veteránský zákon* nebo *stávka na železnici*. Oba muži si otvírali další a další piva, a když matka se smíchem zavolala „Večeře!“, vzali si je s sebou ke stolu.

Strýček Bob u jídla vyprávěl a smál se. Přidával si kečup a dál pil pivo. Seděl na židli bokem naproti Erniemu, vykládal o dětství v Lone Butte a vyptával se na lidi, o nichž Robby nikdy neslyšel. Když Lulu trvala na tom, aby si její bratr vzal na chvíli na klín Noru, udělal to, ale snadné to pro něj nebylo. S tou malinkatou holčičkou v náručí si nebyl jistý žádným pohybem.

„Neboj, Bobe, tu nerozbiješ,“ uklidňovala ho Lulu. „Mysli si, že je to štěňátko.“

Nato Bob podrbl neteř za ušima. Nora seděla na klíně muži, kterého nikdy neviděla a neznala ani jeho vůni, a tak na něj hleděla s očekáváním. „Můžu jí dát sušenku?“ Dostal svolení. Dal jí sušenku a Nora ji držela v ruce.

Hovor se stočil k tomu, jak se Erniemu daří v tiskárně, a on ochotně nabídl Bobovi práci, protože dobrý chlap se mu hodí vždycky. Bob ho však bez okolků odmítl. Peníze nepotřeboval a na tuhle práci se nehodil. Práce v Texasu ho naučila, že s nadřizenými moc dobře nevychází. Zavtipkoval, že by se radši sám píchl do oka než chodit někam, kde jsou píchačky. Lulu jako dezert nachystala posolený meloun a k němu uvařila kávu a Bob si ji teď vychutnával s chesterfieldkou. Dal synovci podržet svůj kovový zapalovač s mariňáckým orlem, zeměkoulí a kotvou. Bylo na něm taky slovo, které Robby nepřčetl.* Chlapci se líbilo, jak zapalovač cvakne, když se otevře nebo zavře. Přišlo mu, že se dospělí od stolu nezvedají celou věčnost, tak dlouho, že nechal příbory ležet a odešel do obývacího pokoje, lehl si zpátky na koberec a dál si kreslil. Oba muži si pořád povídali a strýček Bob pořád kouřil a při vyfukování zakláněl hlavu, aby kouř nešel holčičce do očí.

* *Tarawa.*